

SEBASTIAN DAWID KOTUŁA
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
e-mail: sdkotula@poczta.umcs.lublin.pl

POLE BADAWCZE BIBLIOLOGII I INFORMATOLOGII – WYBRANE PROBLEMY

Sebastian Dawid Kotuła, doktor nauk humanistycznych w zakresie bibliologii i informatologii, adiunkt w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Wśród obszarów jego zainteresowań naukowych znajdują się: cyfrowa kultura książki, telewizyjna promocja i reklama książki, technologie *open source* oraz nośniki informacji. Jest autorem ponad siedemdziesięciu publikacji, m.in. monografii *Wstęp do open source*, Warszawa 2014 (Nagroda Naukowa SBP im. Adama Łysakowskiego) oraz współautorem m.in. monografii *Aplikacje mobilne nie tylko w bibliotece*, Warszawa 2017 (wyróżnienie Rektora Politechniki Warszawskiej dla publikacji akademickiej w dziedzinie nauk technicznych i ścisłych przyznane podczas Targów Książki Akademickiej i Naukowej ACADEMIA 2017).

SŁOWA KLUCZOWE: Bibliologia. Informatologia. Pola badawcze. Proliferacja. Przedmiot badań.

ABSTRAKT: **Teza/cel** – Celem artykułu jest przedstawienie wybranych problemów dotyczących ustalania pola badawczego (pól badawczych) bibliologii i informatologii. **Metody badań** – artykuł powstał na podstawie analizy dostępnych publikacji naukowych w języku polskim poświęconych identyfikacji przedmiotu badań nauki o książce i nauki o informacji. W badaniach wykorzystano analizę piśmiennictwa. **Wyniki i wnioski** – tematyka przedmiotu badań bibliologii i informatologii podejmowana jest rzadko. Dostępne prace

skupiają się głównie na przybliżeniu zagadnień podejmowanych w ramach nauki o informacji, dodatkowo w zawężonych zakresach. Brak jest ujęć kompleksowych, np. analiz repertuaru pól badawczych reprezentowanych we wszystkich publikacjach naukowych napisanych w języku angielskim czy polskim, dostępnych w czasopismach branżowych oraz w monografiach opublikowanych w określonym przedziale czasu. Zauważalna jest duża proliferacja pól badawczych dyscypliny, z czego wynikają trudności w precyzyjnym określeniu przedmiotu jej badań.

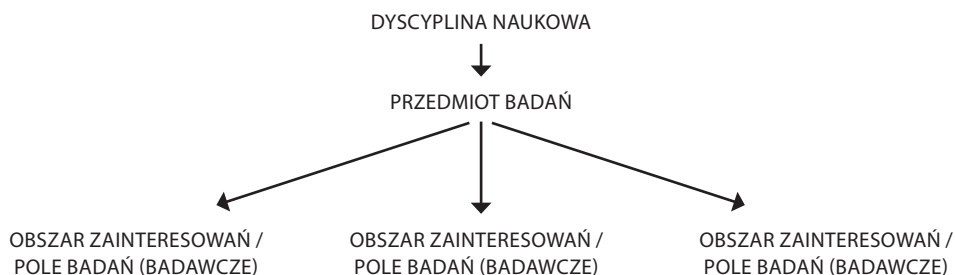
WPROWADZENIE

Zagadnienie pól badawczych bibliologii i informatologii nie jest tematem często podejmowanym w ramach rodzimego dyskursu bibliologiczno-informatologicznego, co nie oznacza jednak, iż nie znajduje zupełnie odbicia w literaturze dyscypliny. Problemem jest jednak utrzymywanie podziału na bibliologię i informatologię, co w wypowiedziach naukowych skutkuje próbami rozdzielania przedmiotu badań bibliologii od przedmiotu badań informatologii. Badacze posiadają bowiem intuicyjne wyczucie, czy prowadzone przez nich badania przynależą do nauki o książce, czy do nauki o informacji, choć są oczywiście problemy należące do obydwu z nich, np. biblioteki cyfrowe (Pindłowa, 2013, s. 56). Podział taki implikuje konieczność wskazywania obszaru zainteresowań naukowych dla każdej z nich oddzielnie, co stanowi przeszkodę we wskazaniu w miarę jednorodnej domeny badawczej rzeczowej dyscypliny.

W dyskursie naukowym zasadniczo napotyka się synonimiczne traktowanie określeń *pole badań (badawcze)* oraz *przedmiot badań*. Niektórzy specjaliści sugerują jednak rozróżnianie pola badań od przedmiotu badań i wyjaśniają, choć nie do końca precyzyjnie, że przedmiotem badań danej dyscypliny naukowej jest ściśle określony fragment rzeczywistości, analizowany w jakimś aspekcie oraz widziany w pewnej perspektywie, zaś polem badań tej dyscypliny jest dookreślony i uszczegółowiony przedmiot oraz obszar zainteresowań (Cisek, 2013a).

Pole badań (badawcze) można zatem rozumieć jako skonkretyzowany obszar problemowy, którego poznanie oraz charakterystykę pogłębia się w toku analiz, studiów, badań i dociekań. Pole badawcze jest to aktualnie samodzielny i homogeniczny podobszar badań danej dyscypliny. Na dyscyplinę zaś składa się cały szereg pól badawczych, które składają się na przedmiot badań rzeczowej dyscypliny, co obrazuje poniższy schemat (Rys. 1).

W zasadzie nie jest istotne, czy nazwane i wydzielone zostaną *obszary zainteresowań*, czy też jednostki te nazwane zostaną *polami badawczymi*, bowiem i tak wszystkie one – obszary zainteresowań i/lub pola badań (badawcze) – złożą się na przedmiot badań naukowych danej dyscypliny.

Rys. 1. Wydzielenie pól badawczych w ramach dyscypliny naukowej

Źródło: oprac. własne.

Bibliolodzy i informatolodzy stosują określenie *pole badawcze* bądź *pole badań* (w liczbie pojedynczej) w odniesieniu do bibliologii i/lub informatologii (Aleksandrowicz, 2007, s. 128; Cisek, 2013b; Cisek, Sapa, 2017; Cybulski, 1984, s. 4; Górski, 1977; Janiak, s. 59; Kurek-Kokocińska, 2001, s. 57; Łuszkak, 2007; Migoń, 1984, s. 3; Migoń, 1993, s. 112; Migoń, 2004; Migoń, 2005, s. 49-57; Pindłowa, 1983, s. 133, 137; Radwański, 2004; Ratajewski, 1994, s. 34; Sordyłowa, 1998, s. 133; Sosińska-Kalata, 2015, s. 117). Używając tego określenia chcą wyraźnie podkreślić, iż każda z dyscyplin ma inny i oddzielny, choć niehomogeniczny, przedmiot badań. Jako tandem tworzą zaś układ również heterogeniczny. W przypadku bibliologii i informatologii mamy więc do czynienia z dwiema dyscyplinami połączonymi w ramach jednej nazwy, a każda z nich zdaje się prowadzić badania w innym nieco zakresie. Każda wydziela inny przedmiot badań, a tym samym też i inne obszary zainteresowań oraz pola badawcze.

CEL PRACY I METODY

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie problemów, które napotyka naukowiec, podejmujący tematykę pola badawczego (pól badawczych) bibliologii i informatologii. Do realizacji nakreślonego celu wykorzystano analizę piśmiennictwa. Praca powstała na podstawie dostępnych w języku polskim publikacji naukowych, w których zaprezentowane zostały różne podejścia metodologiczne, przybliżające przedmiot(y) badań rzeczonyj dyscypliny, czy raczej dyscyplin. Przedstawione zostaną dotychczasowe osiągnięcia w zakresie badania pola badawczego (dalej zgodnie z uzusem, używana będzie liczba pojedyncza) bibliologii i informatologii w rodzimym dyskursie naukowym.

JAK SIĘ BADA POLE (PRZEDMIOT) BADAŃ BIBLIOLOGII I INFORMATOLOGII?

Na sposób określania przedmiotu badań/pola badawczego dowolnej dyscypliny naukowej, wskazują kryteria aprioryczne (propozycje, postulaty) oraz aposterioryczne (sprawdzanie, o czym specjaliści kierunkowi piszą zwłaszcza w naukowej literaturze) (Cisek, 2013a). Dostępne prace dotyczące wydzielenia odrębnego pola badań nauki o książce i nauki o informacji opierają się z jednej strony, na kryteriach apriorycznych. Naukowcy uznaniowo (i/lub odwołując się do którejś z definicji *nauki o książce* czy *nauki o informacji*) zakładają, co jest i może być roztrząsane w ramach którejś z nich, czy też budują koncepcje teoretyczne dyscypliny (Migoń, 1979). Niekiedy też postulują rozszerzenie uwagi na nowe, inne, czy nowo nazwane i/lub w nowy sposób ujęte określone obszary (Kisilowska, 2016; Kotuła, 2009; Migoń, 2002). Z drugiej strony, dostępne są prace tworzone na fundamencie kryteriów aposteriorycznych (Cisek, 2002, s. 52-55; Cisek, 2008; Cisek, 2009; Dembowska, 1991; Janiak, 2010; Sosińska-Kalata, 2007). W przypadku tych ostatnich ustala się wąskie zakresy. Jedną bowiem z metod jest analizowanie piśmiennictwa naukowo-badawczego przeprowadzone na odpowiednio dobranej (reprezentatywnej) próbie (Sosińska-Kalata, 2007, s. 94). Prace tego typu dotyczą zasadniczo przedmiotu zainteresowań informatologii, np. wybrane tytuły periodyków naukowych publikowanych w języku angielskim w określonym przedziale czasu i uznawanych za najważniejsze dla dyscypliny (nauki o informacji) (Sosińska-Kalata, 2013).

Gdyby chcieć podobne kryterium zastosować na potrzeby prezentacji rodzimego pola badawczego nauki o informacji, to można by wykorzystać w zasadzie tylko czasopisma „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” oraz „Zagadnienia Informacji Naukowej” spośród 33 punktowanych czasopism dostępnych na rynku polskim, sklasyfikowanych jako przynależne do szeroko pojętej bibliologii i informatologii. Podana liczba została uzyskana w oparciu o dane zawarte w bazie polskich czasopism naukowych i branżowych ARIANTA (<http://www.arianta.pl/>). Tego typu badania sondażowe zostały przeprowadzone na materiale czasopism „Zagadnienia Informacji Naukowej” oraz „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” wydanych w latach 1995-2001 (Krawowska & Pindłowa, 2002). Analiza publikacji dostępnych w powyższych tytułach nie ukaże jednak pełnego pola zainteresowań polskiej informatologii, bowiem piśmiennictwo tej dyscypliny w polskich czasopismach jest rozproszone nie tylko w periodykach branżowych, lecz także w innych, np. z zakresu nauk społecznych. Ponadto w czasopismach bibliologicznych publikuje się prace zarówno z bibliologii, jak i informatologii. Podobnie też w czasopismach informatologicznych można odnaleźć prace ukierunkowane bibliologicznie. Skoro zaś pola przecinają się, może

to świadczyć o niejednorodności każdej z nich i/lub o niezasadności wydzielenia obydwu subdyscyplin. W rodzimych czasopismach naukowych w mniejszym stopniu dochodzi do bifurkacji dyscypliny. Zasadniczo nie funkcjonują czasopisma poświęcone tylko problematyce nauki o książce i/lub tylko problematyce nauki o informacji. Wnioski z przeprowadzonych przez Barbarę Sosińską-Kalatę badań tematyki publikacji w określonych tytułach czasopism z obszaru nauki o informacji zdają się potwierdzać heterogeniczność dyscyplin(y), bowiem w czasopismach *stricte* informatologicznych pojawiają się, choć marginalnie, wątki bibliologiczne (Sosińska-Kalata, 2013, s. 28-29). W latach 2003-2004 zagadnienia związane z działalnością biblioteczną (niekoniecznie informacyjną) dominowały w polskich czasopismach informatologicznych (Sosińska-Kalata, 2007, s. 119).

Wśród prac dotyczących przedmiotu zainteresowań informatologii znajdują się też takie, które poświęcone są wybranym tytułom międzynarodowych czasopism naukowych najważniejszych dla dyscypliny (wydanych w danym roku) oraz wybranym tytułom czasopism polskich wydanych w określonym przedziale lat (Sosińska-Kalata, 2007); czy wybranym i opublikowanym na rodzimym rynku wydawniczym pracom z określonego przedziału lat, które zgodnie z ustalonymi wcześniej i przyjętymi kryteriami oraz założeniami przynależą do nauki o informacji (Janiak, 2010). We wszystkich przypadkach celem jest sprawdzenie, co w danym czasie znajduje się w nurcie zainteresowań informatologii.

Dodatkowo tego rodzaju analizy wzmocniane są metodami statystycznymi i/lub badaniami ilościowymi, co pozwala na wyłonienie prądów wiodących, stanowiących główną siłę napędową dyscypliny w określonym czasie oraz wykazanie tych, które stanowią chwilowe fluktuacje, podejmowane są incydentalnie, marginalnie i nie składają się na zrąb główny dyscypliny (Janiak, 2010; Sosińska-Kalata, 2013). Jednocześnie, wskazując wzmożoną aktywność publikacyjną na łamach wybranych periodyków specjalistycznych, czy w ogóle w katalogu literatury specjalistycznej dyscypliny, prezentuje się najważniejsze w danym czasie tereny pogłębionej refleksji naukowej. Tym samym ujawniane są obszary dociekań naukowych, które podejmowane są najchętniej. Mogą one dowodzić chwilowej mody na określoną tematykę, czy trendu na podejmowanie danej problematyki; wpływu innych dyscyplin i/lub zjawisk otaczającego świata; specjalizowania się dyscypliny poprzez poszerzone studia w danym zakresie; czy po prostu poszerzania zasadniczego pola jej badań itp.

Informatolodzy zawężają kryteria doboru materiału badawczego niekiedy dalej do prac omawiających kierunki i wyniki rozważań meta-naukowych współczesnej nauki o informacji. Analizy przeprowadzają zarówno na materiale anglojęzycznej literatury przedmiotu, pochodzącej z wybranego okresu, czyli dotyczącej wszelkiej refleksji teoretycznej

w nauce o informacji, w celu m.in. pokazania wzrostu samoświadomości metodologicznej i teoretycznej dyscypliny, a także w celu scharakteryzowania przedmiotu i jej pola badawczego (Cisek, 2009). Ponadto badania prowadzą w celu ukazania rodzaju (drukowane, elektroniczne) źródeł wykorzystanych w komunikacji naukowej w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa w Polsce (Sapa, 2007). Ekskserpowanie aktualnego w danym czasie zagranicznego materiału badawczego pozwala na określenie kierunków współcześnie prowadzonych na świecie prac teoretycznych (i innych). Odzwierciedla więc bieżące tendencje, które można adaptować na rodzimym gruncie oraz wytycza szlaki, którymi warto podążać, równocześnie wznosząc dyscyplinę na wyższy poziom rozwoju.

Prac tworzonych na fundamencie kryteriów aposteriorycznych przeznaczonych na potrzeby *stricte* bibliologii, jak się zdaje, w ogóle nie ma. Wynika to po części z faktu, iż światowe badania bibliologiczne prowadzone są przeważnie przez historyków książki, a zatem uznawane są za przynależne bardziej do historii i ewentualnie innych dyscyplin. Ponadto mało jest czasopism o charakterze czysto bibliologicznym, a zwłaszcza brak takich czasopism w języku angielskim i posiadających wysoki wskaźnik *impact factor*. W tym względzie nieco inaczej wygląda rynek czasopism naukowych w Polsce, bowiem większość z nich ma właśnie tytuły budowane w oparciu o rdzeń wyrazowy *biblio-*, choć w przeważającej części dotyczą one działalności bibliotecznej, a więc *de facto* praktycznej. Wśród nich można wymienić m.in. „Biblioteka”, „Biblioteka i Edukacja”, „Bibliotekarz Lubelski”, „Bibliotekarz Podlaski”, „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy”, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”, „Przegląd Biblioteczny”, „Przegląd Biblioterapeutyczny”, „Roczniki Biblioteczne”. Ogółem na 33 branżowe czasopisma punktowane aż 24 posiada tytuły tego rodzaju. Na ich łamach znajdują się prace teoretyczne i praktyczne, zarówno dotyczące historii książek, czasopism i innych dokumentów bibliotecznych, jak również prace ukierunkowane informatologicznie.

Naukometryczne analizy czasopism podejmowane są jeszcze w dyskursie bibliotekarsko- i bibliotekoznawczo-informatologicznym prowadzonym w języku polskim na reprezentatywnym dla nauki o informacji i bibliotekoznawstwa zestawie wydawnictw ciągłych pochodzących z wybranych lat, w celu ukazania różnorodności tematów obcych cytowań (Nabiłczyk, 2014). Dzięki temu można się zorientować, do jakich treści pochodzących z publikacji obcojęzycznych najchętniej odwołują się rodzimi badacze. Analizy w zakresie bibliometrii, naukometrii czy informetrii są prowadzone, bowiem „cele badawcze mogą mieć charakter poznawczy lub pragmatyczny w skali mikro i makro. Te ostatnie mogą być ukierunkowane np. na wprowadzanie usprawnień, poparcie pewnych starań, rozwój działalności, formułowanie różnego rodzaju ocen czy wspomaganie kształtowania polityki i/lub procesów prognozowania” (Stefaniak, 1998, s. 203).

TRUDNOŚCI W USTALENIU POLA BADAŃ BIBLIOLOGII I INFORMATOLOGII

W rozważaniach teoretycznych dominuje retoryka wskazująca trudności w precyzyjnym określeniu zakresu pola naukowych zainteresowań zarówno bibliologii, jak i informatologii (Migoń, 2004; Świgoń, 2013, s. 28). „Słabością i zarazem siłą bibliologii jako dyscypliny naukowej jest jej ścisły związek z praktyką. Słabością – ponieważ wielość aspektów i przedmiotów badawczych utrudnia bądź uniemożliwia precyzyjne usytuowanie jej w strukturze nauk. Z problemami klasyfikacyjnymi i terminologicznymi nadal borykają się teoretycy bibliologii” (Bieńkowska, 2011, s. 17-18). W przypadku bibliologii wynika to też po części z faktu, iż historia książki (rękopiśmiennej, drukowanej) jest zarówno domeną badań historycznych (historii), jak i bibliologicznych (bibliologii), przez co utrudniona staje się akceptacja przynależności tego rodzaju badań tylko do nauki o książce. Niekiedy bowiem historycy inkludują wskazaną dziedzinę dociekań naukowych do obszaru swoich zainteresowań teoretyczno-empirycznych.

Trudności w podaniu definicji *informatologii* satysfakcjonującej wszystkich oraz wskazania stosowanych metod badawczych, mogą po części wynikać z faktu współwystępowania w jej ramach różnych paradygmatów badawczych (Cisek, Sapa, 2017, s. 18). Sam przedmiot i pole badawcze nauki o informacji są niejednorodne, bowiem obejmują byty o różnym statusie (Cisek, 2010, s. 93). Nauka o informacji ma wewnętrznie niespójne pole badawcze (Sosińska-Kalata, 2015, s. 130). Ponadto informatologię charakteryzuje interdyscyplinarność (Cisek, Sapa, 2017, s. 18). W skład nauki o informacji wchodzi zespół dyscyplin informacyjnych, co oznacza, że informatologia składa się z całego szeregu różnych nauk o informacji, skupionych na różnych aspektach procesu informacyjnego, tworzących *in corpore* złożony obszar jej badań (Sosińska-Kalata, 2015, s. 136). W przypadku informatologii ujawnia się więc swoista dychotomia. Z jednej strony naukowcy wypowiadają się o jej polu badawczym w liczbie pojedynczej, sugerując funkcjonowanie w miarę jednorodnego pola. Z drugiej zaś strony wypowiadają się o heterogeniczności nauki o informacji, sugerując tym samym niejednorodność pola, a w zasadzie jej pól zainteresowań (Batorowska, 2015, s. 73-74). Informatologia zajmuje się zasadniczo jednym problemem naukowym (Sosińska-Kalata, 2015, s. 136), czyli posiada jeden główny przedmiot badań. Ten problem naukowy stara się rozwiązać, wykorzystując do tego celu różne paradygmaty badawcze i metody badań, czego konsekwencją staje się wydzielenie w jej ramach pewnych obszarów badań, czy też pól badawczych (Cisek i Sapa, 2017, s. 21; Sosińska-Kalata, 2015, s. 130-134). Tym samym może więc jawić się jako nauka zdeintegrowana (Sosińska-Kalata, 2015, s. 136).

Kolejnym powodem trudności w precyzyjnym ustaleniu pola badawczego nauki o informacji oraz nauki o książce jest ewolucja obszaru ich

zainteresowań. Zachodzi bowiem stała ewolucja i obejmowanie naukową inferencją coraz szerszego zakresu. Spowodowane jest to choćby wprowadzaniem rozmaitych nowych technologii informacyjnych.

Nowe pola badawcze w informatologii pojawiają się jako rezultat rozwoju cyfrowych technologii informacyjnych wykorzystywanych w procesie informacyjnym (Batorowska, 2015, s. 73). Wraz z upowszechnieniem technologii informacyjnych i rozwojem usług informacyjnych w różnych sferach życia potęguje się multidyscyplinarność nauki o informacji, co tym samym wpływa na poszerzanie się i różnicowanie jej pola badawczego (Sosińska-Kalata, 2013, s. 24). Wzrost zainteresowania naukowców pewnymi problemami, owocujący wzmożoną działalnością publikacyjną, prowadzi do konstytuowania się w ramach dyscypliny kolejnych pól badawczych, np. zarządzania wiedzą (Świgoń, 2013, s. 34). Wśród innych, nowych pól badawczych wykrytych po 1990 r. znajdują się jeszcze m.in. architektura informacji, archiwa – biblioteki – repozytoria cyfrowe, badanie użytkowników, humanistyka cyfrowa, komunikacja człowieka z maszyną, komunikacja naukowa, nowe media i media masowe, społeczny Web, technologia informacyjna (Batorowska, 2015, s. 73); informacja ekonomiczna, biznesowa i europejska, zarządzanie zasobami ludzkimi, blogi, społeczeństwo wirtualne, awatary, kultura informacyjna (Pindłowa, 2013, s. 58) itp.

Podobne zjawisko – poszerzania ścisłego pola zainteresowań – daje się obserwować w nauce o książce (Migoń, 2003, s. 12, 14; Więckowska, 1973, s. 260). Dla przykładu: „postępująca dygitalizacja spowodowała rozszerzenie pola badań bibliologicznych” (Drózd, 2007, s. 36). „W ostatnim 10-leciu bibliologia włączała do obszaru swych dociekań coraz rozleglejszą problematykę humanistyczną a nawet technologiczną i obok własnych, także metody innych nauk” (Socha, 2003, s. 92). Spostrzeżenie to jest nadal aktualne. Cyfrowe technologie informacyjne z Internetem i World Wide Web, wchodząc w rolę wcześniej odgrywaną tylko przez książki tradycyjne, zaczynają być przedmiotem pogłębionych studiów bibliologicznych. Dziś na rynku dostępne są książki elektroniczne, książki multimedialne, książki konwergencyjne, książki sieciowe itd. Każda z nich tworzona jest przy zastosowaniu odpowiednich technologii informacyjnych, co rodzi nowe wyzwania dla teorii naukowej, choćby określenia ich statusu. Procesy bibliologiczne są potęgowane również przez stosowne technologie informacyjne, co wymusza poddawanie ich analizom. Wśród innych zjawisk znajdujących się pod wpływem informatycznych narzędzi znalazły się biblioteki (por. biblioteki cyfrowe, biblioteki 2.0) (Gmiterek, 2012), bibliografie (por. zjawisko bibliografii 2.0) (Pacek, 2008), instytucje książki (Wójcik, 2013) i w ogóle kultura książki (por. zjawisko cyfrowej kultury książki) (Kotuła, 2015).

Z powyższych wypowiedzi wyłania się obraz stałej ewolucji obszaru badań prowadzonych w ramach omawianych(ej) dyscyplin(y), choć ostatnio ukierunkowanych na poznawanie naukowe cyfrowych, czy raczej cyfrowo-sieciowych technologii informacyjnych.

WNIOSKI

W ramach dyskursu naukowego bibliologiczno-informatologicznego rzadko podejmowane jest zagadnienie dotyczące pola badawczego bibliologii i informatologii. Dostępne prace prezentują przedmiot(y) badań dyscyplin(y) w wąskim zakresie. Zauważalny jest brak badań bardziej kompleksowych, np. obejmujących wszystkie polskie czasopisma bibliologiczno-informatologiczne z określonego przedziału lat, czy też wszystkie bibliologiczne i/lub informatologiczne publikacje naukowe wydane w określonym języku lub kilku językach upublicznione w wybranym okresie lat. Ponadto, naukowcy zwracają uwagę na trudności w ustaleniu ścisłego pola zainteresowań nauki o informacji i nauki o książce, nawet jeśli będą one traktowane jako odrębne dyscypliny. Wynika to m.in. z powodu stałej ewolucji cywilizacyjnej, choćby w zakresie środków komunikowania, co owocuje wyłanianiem się nowych pól badawczych zarówno informatologii, jak i bibliologii.

Rzadko więc bada się pola badań. Jeśli już podejmuje się analizy w tym zakresie, to są one niemożliwe do kompleksowego zrealizowania. Skłania to do sformułowania wniosku, że nie da się precyzyjnie określić pól badań bibliologii i informatologii, bowiem zachodzi nieustannie zbyt dużo zmian w środowisku informacyjnym, które utrudniają uchwycenie pełnego spektrum tematów podejmowanych w ramach dyscypliny. Możliwe też, iż do tego celu należałoby wykorzystać inne poza analizą piśmiennictwa metody.

BIBLIOGRAFIA

- Aleksandrowicz, Renata (2007). Jubileusz Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. *Przegląd Biblioteczny*, R. 65, z. 1, s. 126-128.
- Batorowska, Hanna (2015). Nauka o informacji (informatologia) z perspektywy nowych wyzwań edukacyjnych. *Edukacja – Technika – Informatyka*, t. 3, nr 6, s. 73-80.
- Bieńkowska, Barbara (2011). Bibliologia dyscypliną rozwojową. W: *Bibliologia i informatologia*. Pod red. D. Kuźminy. Warszawa: Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Oddział Warszawski, s. 13-22.
- Cisek, Sabina (2002). *Filozoficzne aspekty informacji naukowej*. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Cisek, Sabina (2008). Nauka o informacji na świecie w XXI wieku. Badania metanaukowe. *E-Lis* [online]. [dostęp: 07.07.2016]. Dostępny w WWW: <<http://eprints.rclis.org/11098/>>.

- Cisek, Sabina (2009). *Nauka o informacji na świecie w XXI wieku. Badania metanaukowe. W: Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej*. Pod red. D. Degen, M. Fedorowicz, Toruń: Wydaw. Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, s. 47-56.
- Cisek, Sabina (2010). „Metodologia mieszana” w badaniach nauki o informacji i bibliotekoznawstwa. W: *Biblioteki, informacja, książka. Interdyscyplinarne badania i praktyka w XXI wieku*. Pod red. M. Kocójowej, Kraków: Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Uniwersytet Jagielloński, s. 88-94.
- Cisek, Sabina (2013a). *Informatologia, przedmiot, pole badawcze i miejsce w systemie nauk* [online], [dostęp: 11.06.2016]. Dostępny w WWW: <<http://www.slideshare.net/sabinacisek/cisek-xii-forum-2013>>.
- Cisek, Sabina (2013b). *Teoria i metodologia bibliologii i informatologii (nauki o informacji)* [online], [dostęp: 17.06.2016]. Dostępny w WWW: <<http://slideplayer.pl/slide/817530/>>.
- Cisek, Sabina (2017). *Podstawy teorii i metodologii informatologii* [online], [dostęp: 9.02.2018]. Dostępny w WWW: <<https://www.slideshare.net/sabinacisek/teoria-i-metodologia-nkbi-2011-2012>>.
- Cisek, Sabina; Sapa, Remigiusz (2017). *Diagnostyczny potencjał informatologii* [online], [dostęp: 17.05.2018]. Dostępny w WWW: <<https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/48809>>.
- Cybulski, Radosław (1984). Struktura i właściwości książki. *Studia o Książce*, t. 14, s. 3-38.
- Dembowska, Maria (1991). *Nauka o informacji naukowej (informatologia). Organizacja i problematyka badań w Polsce*. Warszawa: IINTE.
- Drózdź, Andrzej (2007). Dywagacje wokół kwestii założeniowości oraz pola badań bibliologicznych. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia*, vol. 5, s. 28-36.
- Gmiterek, Grzegorz (2012). *Biblioteka w środowisku społecznościowego Internetu. Biblioteka 2.0*. Warszawa: Wydaw. SBP.
- Górski, Adam (1977). Informacja naukowa, jej obiekt i pole badawcze. *Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji*, t. 22, nr 4, s. 27-29.
- Janiak, Małgorzata (2010). *Informacja naukowa w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Dynamika zmian w świetle piśmiennictwa*. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kisilowska, Małgorzata (2016). *Kultura informacji*. Warszawa: Wydaw. SBP.
- Kotuła, Sebastian D. (2009). Czy programy telewizyjne o książkach mogą być przedmiotem zainteresowań bibliologii? W: *Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej*. Pod red. D. Degen, M. Fedorowicz. Toruń: Wydaw. Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, s. 237-244.
- Kotuła, Sebastian D. (2015). Digital book culture. *Toruńskie Studia Bibliologiczne*, R. 8, nr 1, s. 107-122.
- Krakowska, Monika; Pindłowa, Wanda (2002). Badania statystyczno-analityczne czasopism polskich z zakresu informacji naukowej. *Zagadnienia Naukoznawstwa*, t. XXXVIII, z. 151-152, s. 103-111.
- Kurek-Kokocińska, Stanisława (2001). Społeczeństwo biblioteczne jako społeczeństwo informacyjne. *Zagadnienia Informacji Naukowej*, nr 2, s. 43-63.
- Łuszpak, Agnieszka (2007). O potrzebie filozoficznej refleksji w nauce o książce – filozoficzne inspiracje Karola Głombiowskiego. *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [online], nr 10 [dostęp: 17.06.2016]. Dostępny w WWW: <<http://www.ebib.pl/2007/91/a.php?luszpak>>.
- Migoń, Krzysztof (1979). *Z dziejów nauki o książce*. Wrocław: Ossolineum.

- Migoń, Krzysztof (1984). *Nauka o książce. Zarys problematyki*, Wrocław: Zakład Narodowy im Ossolińskich.
- Migoń, Krzysztof (1993). O nazwie dyscypliny, którą uprawiamy. *Przegląd Biblioteczny*, R. 61, z. 1/2, s. 109-113.
- Migoń, Krzysztof (2002). Bibliologia wobec medioznawstwa. Izolacja, komplementarność czy integracja. W: *Książka i prasa w systemie komunikacji społecznej. Przeszłość, dzień dzisiejszy, perspektywy*. Pod red. M. Judy. Lublin: Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 13-18.
- Migoń, Krzysztof (2003). Kultura książki. Program dla bibliologii i potrzeba dla studiów bibliologicznych. W: *Nauka o książce, bibliotece i informacji we współczesnym świecie*. Pod red. M. Banackiej. Warszawa: Wydaw. SBP, s. 11-20.
- Migoń, Krzysztof (2004). O przedmiocie badań współczesnej bibliologii. *Konspekt* [online], nr 19 [dostęp: 17.06.2016]. Dostępny w WWW: <<http://www.up.krakow.pl/konspekt/19/migon.html>>.
- Migoń, Krzysztof (2005). Bibliologia – nauka o kulturze książki. *Nauka*, nr 2, s. 49-57.
- Nabiałczyk, Karina (2014). Powiązania bibliotekoznawstwa i informatologii z innymi dyscyplinami na przykładzie analizy cytowań piśmiennictwa z lat 1956-2016. W: *Oblicza współczesnej bibliologii. Konteksty i transgresje*. Pod red. G. Czapnika, Z. Gruszki, J. Ladoruckiego. Łódź: Wydaw. Uniwersytetu Łódzkiego – Warszawa: Wydaw. SBP, s. 97-111.
- Pacek, Jarosław (2008). Bibliografia 2.0. *Zagadnienia Informacji Naukowej*, nr 1, s. 35-45.
- Pindłowa, Wanda (1983). Kształcenie studentów jako użytkowników informacji naukowej. *Zagadnienia Informacji Naukowej*, nr 2, s. 129-145.
- Pindłowa, Wanda (2013). Pole badań informacji naukowej – problemy zmienne i niezmiennne. W: *Nauka o informacji w okresie zmian*. Pod red. B. Sosińskiej-Kalaty, E. Chuchro, przy współpracy M. Luterka. Warszawa: Wydaw. SBP, s. 53-61.
- Radwański, Aleksander (2004). Zdetronizowana królowa wieku informacji, czyli rozważania o kondycji informacji naukowej. *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [online], nr 7, [dostęp: 17.06.2016]. Dostępny w WWW: <<http://www.ebib.pl/2004/58/radwanski.php>>.
- Ratajewski, Jerzy (1994). *Wybrane problemy metodologiczne informologii nauki (informacji naukowej)*. Katowice: Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego.
- Sapa, Remigiusz (2007). Wybrane aspekty komunikacji naukowej w informacji naukowej i bibliotekoznawstwie w Polsce. *Zagadnienia Naukoznawstwa*, nr 1, s. 91-106.
- Socha, Irena (2003). Repertuar jako kategoria badawcza w polskiej nauce o książce. W: *Nauka o książce, bibliotece i informacji we współczesnym świecie*. Pod red. M. Banackiej. Warszawa: Wydaw. SBP, s. 90-101.
- Sordylowa, Barbara (1998). Bibliologia a naukoznawstwo. *Przegląd Biblioteczny*, R. 66, z. 2/3, s. 129-133.
- Sosińska-Kalata, Barbara (2007). Współczesne oblicze nauki o informacji w Polsce i za granicą. W: *Studia z informacji naukowej i dyscyplin pokrewnych. Prace dedykowane profesor Barbarze Stefaniak*. Pod red. E. Gondek, D. Pietruch-Reizes. Katowice: Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, s. 93-119.
- Sosińska-Kalata, Barbara (2013). Obszary badań współczesnej informatologii (nauki o informacji). *Zagadnienia Informacji Naukowej*, nr 2, s. 9-41.
- Sosińska-Kalata, Barbara (2015). Ewolucja koncepcji informatologii (nauki o informacji). W: *Teoretyczne zagadnienia bibliologii oraz informatologii. Studia i szkice*. Pod red. E. Gondek. Katowice: Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, s. 115-137.

- Stefaniak, Barbara (1998). Badania bibliometryczne, informetryczne, naukometryczne. W: *Informacja naukowa w Polsce. Tradycja i współczesność*. Pod red. E. Ścibora. Olsztyn: Wydaw. Wyższej Szkoły Pedagogicznej, s. 197-219.
- Świgoń, Małgorzata (2013). Nauka o informacji (Information Science) czy nauka o wiedzy (Knowledge Science)? Zarządzanie wiedzą w nauce o informacji (informatologii). *Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej*, nr 4, s. 27-36.
- Więckowska, Helena (1973). Bibliotekoznawstwo polskie. Przeszłość, stan obecny, perspektywy rozwoju. *Przegląd Biblioteczny*, R. 41, z. 3, s. 259-277.
- Wójcik, Magdalena (2013). *Web 2.0 w działalności usługowej instytucji książki*, Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Artykuł w wersji poprawionej wpłynął do Redakcji 18 maja 2018 r.

SEBASTIAN DAWID KOTUŁA
Institute of Information and Library Studies
Maria Curie-Skłodowska University in Lublin
e-mail: sdkotula@poczta.umcs.lublin.pl

RESEARCH FIELDS OF BOOK STUDIES AND INFORMATION STUDIES – SELECTED ISSUES

KEYWORDS: Book studies. Information studies. Research fields. Research subjects. Proliferation.

ABSTRACT: **Thesis / Objective** – The aim of the article is to present selected issues concerning the definition of the research fields of book studies and information studies. **Research methods** – The article is based on the analysis of available scholarly publications in Polish which attempt to identify topics researched by book studies and information studies. **Most important results and conclusions** – Topics researched by book studies and information studies are analyzed occasionally. Available publications are focused on explaining issues researched by selected branches of information studies. Comprehensive analyses are missing, for instance the analyses of research fields presented in all scholarly publications in English or Polish available in scholarly journals and monographs published in a given period of time. One can notice a considerable proliferation of research fields in afore-mentioned branches of science which further complicates the precise definition of their research topics.